

The aim of this paper is to explore and to conduct the research of the history of forming and on base of the research to foresee the prospects of the operation of the National historical memorial preserve «Field of the Battle of Berestechko».

Research methodology. The review of narrow publications that contain the research of the setting up, development and the operation of the National historical memorial preserve «Field of the Battle of Berestechko» are analyzed in article. Eleven major publications on the subject (reports on conferences, enclosed in scientific journals, scientific journals, and newspaper articles) have been reviewed. Information about the structure and activities of the museum taken from legal sources, such as orders and laws.

Results. The author has investigated and described main finds, commemorative architecture and other monuments to the past that are the basis of operation of the National historical memorial preserve «Field of the Battle of Berestechko».

Museum-Reserve «**Field of the Battle of Berestechko**» with its unique collection of Cossack things XVII. architectural ensemble and works of art constitute reliable basis for further comprehensive development and is an integral part of the historical and cultural processes taking place in Ukraine and abroad.

In addition, author provides the research of the history of museum, its artifacts, values and role in the history of Ukrainian culture. However, with its historical value the issues of maintenance of the architecture and artifacts arises immediately.

In summary, the article studies the impact of social and political processes in the society on the development of the museum as a social and cultural institution.

Novelty. This article is the first attempt to conduct research of the the cultural and spiritual potential of the National historical memorial preserve «Field of the Battle of Berestechko».

The practical significance. Students, scientists and museum workers find the information provided in the article useful in preparing for seminars related to the theme of articles, during conducting their own research on the functioning of historical museums in Ukraine.

Key words: architectural and memorial complex, the St. George Church, the St. Michael Church, underground crossing, Memorial Days of the dead Cossacks, museum, Museum-Reserve.

Надійшла до редакції 2. 11. 2016 р.

УДК 008:725.94(477)

ПАМ'ЯТКИ КРЕМЕНЕЧЧИНИ В СТРУКТУРІ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ

Капінос Тетяна Едуардівна, магістрант, Рівненський державний гуманітарний університет,
м. Рівне, науковий співробітник Почаївського історико-художнього музею
adamovich.tetyana@mail.ru

На підставі аналізу місцевих краєзнавчих матеріалів та відповідної джерельної бази, зібраної автором як безпосереднім науковим співробітником музею, здійснено короткий огляд основних культурно-мистецьких пам'яток оригінального району Західної України яким є Кременеччина, виявлена їх історія виникнення та місце і роль у культурно-мистецькій спадщині краю.

Ключові слова: Кременеччина, пам'ятки історії та культури, національна спадщина, культурний простір.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку української гуманістики спрямований на виявлення актуальних проблем функціонування культурної спадщини України. Серед пріоритетних напрямів досліджень важливе значення належить позиціонуванню пам'яток історії та культури у регіональному вимірі. Нині українське суспільство відкриває для себе значимість архітектурних пам'яток в історичній пам'яті народу. Саме ці пам'ятки на теренах української землі візуалізують глибину духовності та багатство вітчизняного мистецтва. У цьому зв'язку питання щодо вивчення архітектурних пам'яток окремого регіону України є актуальним. Окрім того, в сучасних умовах активізації туристичної сфери, особливо місцевого паломницького туризму, проблема збереження і популяризації архітектурних пам'яток Кременеччини на часі. Зауважимо, що саме цей регіон, розташований на Кременецьких горах та етнічно (на відміну від інших районів) належить до Волині, включений у діючу програму популярних в Україні туристичних та паломницьких маршрутів.

Останні дослідження та публікації. Архітектурні пам'ятки Кременеччини цікавили дослідників ще з минулих століть. Значну увагу їх вивченню приділяли у своїх роботах А.Хойнацький [11], Н.Теодорович [10], І.Савелюк [6], С.Антонович [1], Г.Черняхівський [12] та ін. Особливе значення у вивченні пам'яток архітектури цього регіону належить художній спадщині Т.Шевченко [14]. Проблеми історії та збереження пам'яток Кременеччини досліджував В.Собчук у роботах «Середньовічні та ранньомодернові споруди Волині» [8], «Кременецький замок» [9].

Історичний контекст дослідження Кременецького замку та можливості його реставрації подає у своїй науковій розвідці «Результати досліджень Кременецького замку» Р.Могитич [4]. Культурні споруди, зокрема, Почаївської Успенської Лаври, розглядає Н.Оболончик у своїй роботі «Почаївський монастир у 30-х рр. ХІХ ст.: зміна обличчя» [5]. Автор не лише розкриває трансформації, що відбулись у монастирі після повернення його у православ'я в 1831 р., а й вписує пам'ятки в контекст культурної спадщини України.

Координаторами роботи з дослідження, збереження і практичного використання пам'яток краю є Кременецько-Почаївський державний історико-архітектурний заповідник, Кременецький краєзнавчий музей та Почаївський історико-художній музей. Про їхню повсякденну роботу зі збереження пам'яток історії та культури краю та заходи, що проводяться у цьому напрямі, дізнаємося з функціонування сайту Кременецько-Почаївського державного історико-архітектурного заповідника [15].

Метою дослідження є виявлення історії та місця сакральної архітектури Кременеччини в культурній спадщині краю та їх включення у процес популяризації і збереження для наступних поколінь.

Вклад матеріалу дослідження. Історична і архітектурна спадщина Кременеччини формувалася упродовж багатьох століть і ввібрала у себе кращі сторінки української духовної культури і мистецтва. Надбання різних століть відобразились на її культурному та архітектурному обличчі. Різноманітні будівлі житлових та культових споруд є об'єктами для вивчення культурної спадщини регіону та цікавими спорудами для туристичних поціновувачів старовини.

З різноманіття українських міст неповторністю виділяється Почаїв і Кременець. Почаїв – відомий у світі Успенською Лаврою, яку увіковічнив у своїх художніх творах Т. Шевченко, подорожуючи у середині XIX ст. Поділлям і Волиню [14; 607]. В письмових джерелах с. Почаїв вперше згадується в 1450 р., проте про заселення території Почаєва ще з давніх часів свідчать археологічні знахідки – крем'яні знаряддя праці доби неоліту та городище часів Київської Русі. З часом, село належало Кременецькому замкові, а з 1527 р. – шляхтичам Гойським [1]. Тут розміщена знаменита Почаївська Свято-Успенська Лавра, до комплексу якої входять Успенський, Троїцький, Свято-Преображенський собори, Літній храм, каплиця на честь 2000-ліття Різдва Христового, архієрейський палац, дзвіниця, келії, Святі ворота.

Найвеличнішим храмом є Успенський собор, споруджений у 1771-1791 рр. за проектом архітектора Г.Гофмана у стилі бароко. Граф М.Потоцький фінансував будівництво собору і стежив за ходом робіт. Пізніше, коли восени 1846 р. Т.Шевченко приїздив до Почаєва, де вивчав стародруки та інші цінні документи XVII–XVIII ст., художник виконав низку акварелей, ескізів і малюнків олівцем, на яких зобразив тогочасні види Лаври і самого міста. Зауважимо, що безпосередні враження від перебування у Почаєві знайшли місце у прозових і поетичних творах Кобзаря [2]. У знаменитій акварелі Т.Шевченка «Вид з тераси...» чітко помітно, що на місці тодішнього Почаєва практично не було жодної забудови. Це дає підстави для науковців стверджувати, що забудова міста проводилася із протилежного боку (сучасний Каменьщик, Юридика). Окрім того, на акварелі помітні куполи давнього конкурента Лаври – Підкамінського монастиря.

В іншій роботі «Внутрішній вигляд Успенського Собору» Т.Шевченку вдалося засвідчити стан Лаври через 15 років після повернення її з греко-католицької унії в православ'я у 1831 р. Композиція акварелі зафіксувала інтер'єр Собору ще з греко-католицьким іконостасом. І лише у 1861 р., як засвідчують дослідники, Санкт-Петербурзькі художники Гобунов, Лавров та Васильєв на чолі з архітектором Боссе змайстрували православний іконостас із зображеннями на 32 мідних дошках [3].

Варто зазначити, що з висоти Успенський Собор має вигляд хреста, складається з трьох ярусів, його висота 56 метрів, довжина 54 метри і ширина 40 метрів. Вражає внутрішній розпис храму, виконаний Л. Долинським, а пізніше, після пожежі, відновлений академіком Васильєвим. Ікони поміщені в позолочені рами, а нижня частина храму розписана сюжетами численних чудес, що сталися в різний час біля чудотворної Почаївської ікони. Зараз ця ікона Божої Матері розміщена в центрі іконостасу Успенського собору і щодня о 8 ранку опускається на стрічках для поклоніння віруючим.

Вдало доповнює монастирський комплекс чотириохярусна 65 метрова Дзвіниця, побудована у 1861-1871 рр. за проектом архітектора К.Раструханова. Поруч із дзвіницею розташований Троїцький собор, збудований у неоруському стилі у 1906-1912 рр. за проектом архітектора О.Щусєва. Точна копія (тільки в чотири рази більша) іншого, Троїцького собору, знаходиться в Сергіївській Лаврі. Важкі монолітні стіни храму мають мінімальну кількість оздоблення: лише орнамент, викладений з цегли (рельєфна кладка), який поясом проходить над хорами, маленькі вікна-білиниці та особливий іконостас, що складається з 33 ікон. У центральній частині – панікаділо, подароване останнім російським царем Миколою II. Зовні собор прикрашений мозаїками за ескізами М.Реріха.

До монастиря найкраще пройти через Святі ворота – парадну класицистичну браму, споруджену в 1835-1839 рр. за проектом архітектора Михайловського. Відразу за воротами, зліва від входу, стоїть колишній Архієрейський палац, побудований у 1820-1825 рр. у стилі класицизму. Споруда цікава тим, що зі сторони лаврського подвір'я виглядає одноповерховою, а зі сторони міста має аж три поверхи.

У канву історичних подій Почаєва вдало вписується монастир-скит Святого духа, історія якого починається з XII ст. Нині на території монастиря знаходяться храми Святого Духа, Святого Серафима Саровського, церква Всіх святих та новозбудований собор Іверської ікони Божої Матері. Головними святинями є ікона святого Серафима Саровського з часточкою його мошей, 5 мошівників із часточками святих з усього християнського світу, мироточива глава невідомого святого з Києво-Печерської лаври, ікона на фрагменті каменю, що відколовся від основного каменю, на якому 1000 днів і ночей молився святий Серафим Саровський, хрест-вериги святого Нікити Стовпника, оновлена ікона Матері Божої «Споручниця грішних» та Іверська ікона Матері Божої.

Перераховані вище об'єкти є діючими культовими спорудами тому утримуються в належному стані. Але існує загроза порушення цілісності архітектурного ансамблю новою, часто не зовсім продуманою сучасною забудовою, яка не витримує жодної критики. Окрім того, існує проблема паспортизації даних об'єктів та занесення їх до державного реєстру нерухомих пам'яток України. За чверть століття новітнього періоду

Україні так і не вдалося частині архітектурних пам'яток надати статусу об'єктів культурної спадщини національного значення.

Іншим історичним містом Волині є Кременець. Перша історична згадка про місто, що розкинулось у мальовничій долині біля Замкової гори, датована 1227 р. Саме тоді, як зазначено в Галицько-Волинському літописі, під стінами Кременецької фортеці відбулася битва між угорським військом короля Андрія II та галицько-волинським військом Д.Галицького [6].

Місто належить до найдавніших міст України. Історична й архітектурна спадщина Кременця має значну цінність: міська забудова відображає як загальноєвропейський процес розвитку архітектури, так і розвиток традиційної забудови.

Найдавнішою будовою Кременця є Замок, який споруджували у XIV–XVI ст., використовуючи елементи готичної архітектури. Уже в домонгольську добу в Кременці були міцні фортифікації, що склалися, очевидно з земляних валів та дерев'яних стін. На початку 1241 р. їх не зуміли здобути орди Батия, у 1254 р. – хана Куремси. У 1259 р. на вимогу монгольського хана Бурундая оборонні споруди Кременця були демонтовані місцевими жителями. У другій пол. XIV ст., замість дерев'яно-земляних фортифікацій з місцевого каменю-пісковика побудували третю башту і вирубили в скалі криницю, яку використовували як резервуар для зберігання дошової води. Восени 1648 р. замок був здобутий козаками і зруйнований. Після цього споруда втратила свої оборонні функції [7].

Наголосимо, що готико-ренесансні елементи наявні в колишньому францисканському монастирі (XVII ст., тепер собор св. Миколая) [8]. На початку XVI ст. у центрі міста з'явився дерев'яний парафіяльний костюл. У 1606 р. тут поселилися ченці францисканського ордену. Невдовзі вони збудували мурований храм та житловий корпус і відмежувалися від міста цегляною стіною. Після польського повстання 1830-1831 рр. за розпорядженням царя Миколи I францисканський монастир закрили, а його споруди передали православній церкві і 6 (18) грудня 1832 р. колишній костюл висвятили в Миколаївський собор. До сьогодні, крім храму, з монастирських будівель збереглися прилеглий до нього чернечий корпус, дзвіниця та фрагменти мурів огорожі. У центрі міста знаходиться пам'ятка архітектури пізнього бароко – Єзуїтський колегіум.

У 1731-1753 рр. на кошти братів Вишневецьких та інших осіб із місцевої знаті архітектор П.Гіжицький побудував великий монастирський комплекс. Ця споруда складалася з костюлу св. Духа, св. Ігнатія Лойоли і св. Станіслава Костки та двох прилеглих до нього навчальних корпусів. У 1773 р. Папа Римський Климент XIV розпустив орден єзуїтів і монастир припинив існування, всі маєтки і навчальні корпуси, що залишилися після нього, перейшли у відання так званої Комісії народної освіти, і згодом вона відкрила у Кременці першу на Волині світську середню школу. У 1805 р., коли Кременець перебував у складі Російської імперії, зусиллями громадських діячів Т.Чацького і Г.Колонтая в колишніх єзуїтських спорудах з'явилася Волинська гімназія.

Архітектурний комплекс перебудовано і адаптовано згідно проекту Я.Кубицького під потреби навчального закладу. 1819 р. гімназія Указом російського імператора Олександра I була реорганізована у ліцей. Перлиною начального закладу стала бібліотека, що нараховувала 24379 праць у 34 378 томах. Основу цієї бібліотеки становила бібліотека останнього польського короля Станіслава Августа, придбана Т.Чацьким. Вагома була і матеріальна база закладу, зокрема астрономічна обсерваторія, метеорологічна станція, численні навчальні кабінети [8].

Поширення унії на теренах Кременеччини вилилося у побудову костелу на честь св. І.Лойоли, на кошти князя М.Сервація Вишневецького за проектом архітектора П.Гіжицького в 1731-1743 рр. На думку польської дослідниці Мушинської-Красновольської, проект костелу є спільною працею італійського архітектора П.Фонтани та П.Гіжицького. Зокрема, це стосується архітектонічних особливостей будівлі костелу і ландшафтної композиції ліцею. Фундаменти костелу розпочали закладати в 1731 р. Рівночасно було розпочате будівництво ліцею на кошти князя Я.Вишневецького, завершене в 1753 р. Курдонер із парадною терасою і статуєю Матері Божої Непорочного Зачаття, постав між 1760 і 1762 рр. Первісно тераса мала значно скромніші розміри, постаменти були оздоблені фігурами святих. Сучасного вигляду набула в процесі пізніших перебудов.

Після поразки Польського повстання 1830 р. костел перетворено на православну церкву (1832 р.). Відновлений як парафіяльний костел після 1918 р. У роки радянської влади храм був закритий для богослужінь. У його приміщеннях знаходився спортзал. У 1980-х рр. планувалося використовувати храм під концертну залу. З 1991 р. храм передано православній громаді, освячений як церква Преображення Господнього.

Висновки. Складна багатовікова історія поступу українського державотворення та формування української нації на її різних етапах значною мірою пов'язана з розвитком міст. У попередні епохи міста стали не лише економічними, політичними і культурними центрами, а й носіями традицій та духовної самобутності суспільства. Серед міст Волині значну роль посідають міста Почаїв і Кременець.

У Почаєві збереглося чимало пам'яток, цікавих незвичайними стильовими прийомами в архітектурі: наприклад на вершині гори побудований величний собор у бароковому стилі – Успенський, що свідчить про неперевершений талант його творця, Троїцький собор – у стіни якого для більшої акустики вмуровані глеки. Особлива атмосфера, дух старовини – приваблюють приїхати сюди знову і знову.

Нині архітектурні пам'ятки Почаєва і Кременця вписані у контекст культурної спадщини України і є об'єктами туристичної галузі. Питання збереження та охорони пам'яток історії та культури регулюються як вітчизняними, так і зарубіжними нормативно-правовими документами. Вони представлені відповідними положеннями, постановами та розпорядженнями, складені також спеціальні реєстри.

Щодо міжнародного законодавства, то у цій галузі теж існує чимало документів, дія яких спрямована на збереження, охорону та відтворення історико-культурних пам'яток. Зважаючи на нормативно-правову базу з

питань розвитку місцевого самоврядування, сьогодні місцеві громади мають широкі повноваження щодо вирішення питань розвитку міст. Використовуючи цю базу та можливості наявних закладів культури, Кременецька районна та міська влада, об'єднана Почаївсько-Старотаразька громада докладають значних зусиль для збереження культурної спадщини краю та перетворення Кременеччини у діючий туристичний центр.

Список використаної літератури

1. *Антонович С.* Короткий історичний нарис Почаївської Успенської лаври / С. Антонович. – Крем'янець, 1938. – 124 с.
2. *Дуда І. Т.* Шевченко на Тернопільщині / І. Дуда, Б. Мельничук. – Тернопіль, 2007. – 81 с.
3. *Митрополит Іларіон.* Свята Почаївська лавра. Церковно-історична монографія / Митрополит Іларіон. – Вінніпег, 1961. – 398 с.
4. *Могитич Р.* Результати досліджень Кременецького замку / Р. Могитич // Студії і матеріали з історії Волині. – Кременець, 2012. – С. 115-128.
5. *Оболончик Н.* Почаївський монастир у 30-х роках ХІХст. : зміна обличчя / Н. Оболончик // Студії і матеріали з історії Волині. – Кременець, 2013. – С. 142-148.
6. *Савелюк І.* Історія Крем'яння. Зошит І / І. Савелюк. – Крем'янець, 1934. – 56 с.
7. *Собчук В.* Перлина в короні України : Кременець / В. Собчук. – Тернопіль : Томчук В., 2005. – 56 с.
8. *Собчук В.* Середньовічні та ранньомодерні оборонні споруди Волині / В. Собчук // Студії і матеріали з історії Волині. – Кременець, 2006. – С. 115-128.
9. *Собчук В.* Кременецький замок / В. Собчук // Студії і матеріали з історії Волині. – Кременець, 2012. – С. 73-114.
10. *Теодорович Н.* История города Кременец / Н. Теодорович. – Седлец, 1904. – 140 с.
11. *Хойнацький А.* Почаевская Успенская Лавра. Историческое описание / А. Хойнацкий. – Почаев, 1897. – 524 с.
12. *Чернихівський Г.* Немеркнучі сторінки історії / Г. Чернихівський. – Кременець, б/в, 1990. – 8 с.
13. *Чернихівський Г.* Кременеччина : історичне та літературне краєзнавство / Г. Чернихівський. – Кременець, б/в, 1992. – 104 с.
14. *Шевченко Т. Г.* // Тернопільський енциклопедичний словник у 4-х томах. – Т. 3 / ред. кол. Яворський Г. та ін. – Тернопіль : Збруч, 2008.
15. *Кременецько-Почаївський державний історико-архітектурний заповідник* [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=3064

References

1. *Antonovych S.* Korotkyi istorychnyi narys Pochaiivskoi Uspinskoi lavry / S. Antonovych. – Kremianets, 1938. – 124 s.
2. *Duda I. T.* Shevchenko na Ternopilshchyni / I. Duda, B. Melnychuk. – Ternopil, 2007. – 81 s.
3. *Mytropolyt Ilarion. Sviata Pochaiivska lavra. Tserkovno-istorychna monohrafiia* / Mytropolyt Ilarion. – Vinnipeh, 1961. – 398 s.
4. *Mohytych R.* Rezultaty doslidzhen Kremenetskoho zamku / R. Mohytych // Studii i materialy z istorii Volyni. – Kremenets, 2012. – S. 115-128.
5. *Obolonchik N.* Pochaiivskiy monastyr u 30-kh rokakh XIXst. : zmina oblychchia / N. Obolonchik // Studii i materialy z istorii Volyni. – Kremenets, 2013. – S. 142-148.
6. *Saveliuk I.* Istoriiia Kremiansia. Zoshyt I / I. Saveliuk. – Kremianets, 1934. – 56 s.
7. *Sobchuk V.* Perlyna v koroni Ukrainy : Kremenets / V. Sobchuk. – Ternopil : Tomchuk V., 2005. – 56 s.
8. *Sobchuk V.* Serednovichni ta rannomoderni oboronni sporudy Volyni / V. Sobchuk // Studii i materialy z istorii Volyni. – Kremenets, 2006. – S. 115-128.
9. *Sobchuk V.* Kremenetskyi zamok / V. Sobchuk // Studii i materialy z istorii Volyni. – Kremenets, 2012. – S. 73-114.
10. *Teodorovych N.* Ystoryia horoda Kremenets / N. Teodorovych. – Sedlets, 1904. – 140 s.
11. *Khoinatskyi A.* Pochaevskaia Uspenskaia Lavra. Ystorycheskoe opysanye / A. Khoinatskyi. – Pochaev, 1897. – 524 s.
12. *Chernykhivskiy H.* Nemerknuchi storinky istorii / H. Chernykhivskiy. – Kremenets, b/v, 1990. – 8 s.
13. *Chernykhivskiy H.* Kremenechchyna : istorychne ta literaturne kraieznavstvo / H. Chernykhivskiy. – Kremenets, b/v, 1992. – 104 s.
14. *Shevchenko T. H.* // Ternopilskiy entsyklopedychnyi slovnyk u 4-kh tomakh. – T. 3 / red. kol. Yavorskyi H. ta in. – Ternopil : Zbruch, 2008.
15. *Kremenetsko-Pochaiivskiy derzhavnyi istoryko-arkhitekturnyi zapovidnyk* [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=3064

ДОСТОПРИМЕЧАТЕЛЬНОСТИ КРЕМЕНЕЧЧИНЫ В СТРУКТУРЕ КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ УКРАИНЫ

Капинос Татьяна Эдуардовна, магистрант, Ривненский государственный университет,
научный сотрудник Почаевского историко-художественного музея

Исходя из анализа местных краеведческих материалов и соответствующей источниковедческой базы, собранной автором как научным сотрудником музея, осуществлен краткий обзор основных достопримечательностей одного из оригинальных районов Западной Украины – Кременеччины, выявлена история их создания и места в культурном и историческом наследии края.

Ключевые слова: Кременеччина, достопримечательности истории и культуры, национальное наследие, культурное пространство

MONUMENTS IN STRUCTURE KREMENECHCHYNY CULTURAL HERITAGE UKRAINE

Капинос Tatiana, researcher Pochaevskogo History and Art Museum, magistrant, Rivne State Humanitarian University, Rivne

On the basis of analysis of local regional materials and corresponding spring base, collected by an author as direct research worker of museum, the short review of basic cultural and art sights of original district of Western Ukraine is carried out which Kremenechchyna, is, their history of origin and place and role are deduced in the cultural and art inheritance of edge.

Key words: Kremenechchyna, sights of history and culture, national inheritance, cultural space.

UDC 008:725.94(477)

MONUMENTS IN STRUCTURE KREMENECHCHYNY CULTURAL HERITAGE UKRAINE

Капинос Tetiana, researcher Pochaevskogo History and Art Museum, magistrant, Rivne State Humanitarian University, Rivne

The of aim. A research aim is an exposure of history and place of sacral architecture of Kremenechchyna in cultural heritage of edge.

Research of methodology. Research is built on literary sources and practical knowledge of historical and cultural sights of Kremenechchyna in the system of guard of cultural heritage.

Results. In Pochaevs many sights which interesting unusual stylish receptions in architecture were saved: for example on the top of mountain a majestic cathedral is built in to the baroque style – Assumption, that talks about unsurpassed talent of his creator, Троїцький cathedral – in the walls of which for greater acoustics the embedded jugs. Special atmosphere, spirit of antiquity – attract to arrive here over and over.

Architectural sights of Pochaevs and Kremenech are entered in the context of cultural heritage of Ukraine and simultaneously are the objects of tourist industry. The questions of maintenance and guard of sights of history and culture are regulated as by home so foreign normatively-legal documents. They are presented by corresponding positions, decisions and orders, made also the special registers. In relation to an international legislation, then here also there are quite a bit documents, the action of which is sent to maintenance, guard and recreation of historical and cultural sights. Having regard to a normatively-legal base on questions development of local self-government, today local communities have wide latitudes in relation to the decision of questions of development of cities. Using this base and possibilities of present establishments of culture, Kremenech district and municipal power, incorporated Pochaevs society add considerable efforts for maintenance of cultural heritage of edge and transformation of Kremenechchyna in an operating tourist center.

Novelty consists in that the done attempt to investigate architectural sights of Pochaevs and Kremenech in the structure of cultural heritage of Ukraine and to do actual the role of territorial society in their research and maintenance, that in turn will assist embodiment prospects of development of tourist for a pilgrim industry of Kremenechchyna and Ukraine on the whole.

The of practical significance. Research will assist determination of role of territorial society in the decision of questions of life bridge Kremenechchyna, maintenance of their history and culture. Job performances can be used by specialists from history of Volyn, by the researchers of a particular region, workers of regional museums. Research contains material, suitable to the use in an educational process at the study of history of Volyn and study of a particular region. Work also will assist adjusting of contacts in industry of maintenance and restoration of Historical and cultural heritage of western region.

Key words: Kremenechchyna, sights of history and culture, national inheritance, cultural space.

Надійшла до редакції 7.11.2016 р.

УДК 640.43:658.818

ЛОЯЛЬНІСТЬ ГОСТЕЙ РЕСТОРАНУ: ДО ПРОБЛЕМИ ГОСТИННОСТІ

Карпова Людмила Олександрівна, кандидат педагогічних наук, професор,
Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ
lkarpova@volicable.com

Йдеться про сутність лояльності гостей ресторану як емоційної прихильності до певного харчово-рекреаційного закладу у контексті жорсткої ринкової конкуренції та запрограмовану рестораторами зацікавленість у реалізації лояльності клієнтів, формування у них довіри до певного ресторанного закладу.